

..trong thò giời tở bở n cá lờ n nuỏ t cá bé này, chỏ ng có gì “chùa” hỏ t...

Trung tuỏ n tháng 12 vủ a qua, giời tài phiỏ t Wall Street ở New York bở rúng đỏ ng bở i mỏ t trỏ n đỏ ng đỏ t kinh hỏ n. Không phỏ i đỏ ng đỏ t sỏ p nhà rỏ t cỏ u gì. Cũng chỏ ng phỏ i thỏ trỏ ng chỏ ng khoỏ n lỏ i tuỏ t cỏ ngỏ n đỏ m nhỏ hỏ i tháng 10. Lỏ n này là tin mỏ t đỏ i tài phiỏ t bở bỏ t vì tở i lỏ a đỏ o thuỏ c lỏ i siêu cao cỏ p.

Quá cao cỏ p đỏ i vủ i dân tở nỏ n chúng ta.

Nhỏ ng chúng ta cỏ n biỏ t vì kiỏ u lỏ a gỏ t này thỏ t ra rỏ t thông thỏ ng, nhiỏ u ngỏ i tở nỏ n nghèo mỏ t cũng đã là nỏ n nhỏ n. Và nhiỏ u ngỏ i sỏ tiỏ p tỏ c là nỏ n nhỏ n nỏ u cỏ tin mà không chỏ u tìm hiỏ u.

Ông Bernard Madoff bở FBI bỏ t ngày 11 tháng 12 vủ a qua vì tở i lỏ a gỏ t mỏ t sỏ tiỏ n vô tiỏ n khoỏ ng hỏ u cỏ c lỏ ng là hỏ n 50 tở đỏ la. Hãy tỏ ng tỏ ng là 50 tở đỏ gỏ m toàn giỏ y 100 đỏ và mình mà nhỏ n nha đỏ m cỏ 50 triỏ u tở giỏ y trong tám tiỏ ng mỏ t ngày mỏ i giỏ y mỏ t tở (lỏ hỏ n tiêu hay đỏ t) thì phỏ i mỏ t hỏ n bở n năm! Nhiỏ u lỏ m. Sáu ngày trỏ c khi bở vủ , ông ta còn chỏ p đỏ c 10 triỏ u đỏ la cỏ a mỏ t nỏ n nhỏ n là đỏ i gia tở i New York. Chỏ a bao giỏ lỏ ch sỏ nhỏ n lỏ i lỏ i có chuyỏ n mỏ t ngỏ i lỏ a tiỏ n thiên hỏ đỏ n mỏ c kinh khỏ ng nhỏ vủ y (lỏ a tiỏ n thỏ i, chỏ lỏ a xỏ ng máu cách mỏ ng hay đỏ c lỏ p dân tở c thì có nhiỏ u lỏ m, khỏ i nói ở đây cho lỏ c đỏ !)

Ông Madoff này là mỏ t đỏ i gia tài chỏ nh ở New York. Là Chỏ Tỏ ch mỏ t công ty đỏ u tở tuy ít ngỏ i biỏ t nhỏ ng rỏ t thành công và có tiỏ ng trong giời tài chỏ nh cao cỏ p. Trỏ c đây có lúc ông đã là Chỏ Tỏ ch Thỏ Trỏ ng Chỏ ng Khoỏ n NASDAQ, nỏ i giao đỏ ch cỏ phiỏ u cỏ a các công ty phỏ n lỏ n hoỏ t đỏ ng trong ngành kỏ thuỏ t cao cỏ p đỏ i n toán, mỏ ng internet... nhỏ Yahoo, Google, Microsoft, Apple, Cisco, ...

Nhỏ đỏ a vủ đỏ , ông là mỏ t trong các tài phiỏ t nỏ ng ký, có uy tín rỏ t lỏ n trong thỏ giời tài chỏ nh, tở Nỏ u cỏ đỏ n Luân Đôn, Ba Lê, Mu Ních, Đông Kinh, Thỏ ng Hỏ i, ...

Ta không cỏ n đi vào chi tiỏ t chuyỏ n lỏ a đỏ o cỏ a ông, nhỏ t là khi nhà chỏ c trách còn đỏ u tra, chỏ a có gì rõ ràng. Chỏ cỏ n biỏ t là cái mánh ông Madoff dùng thỏ ng đỏ c gỏ i là “Ponzi scheme”, mánh Ponzi, sau này biỏ n thỏ ra thành mỏ t “pyramid scheme”, mánh kim tở thỏ p.

Ponzi là tên mỏ t di dân trỏ gỏ c Ý Đỏ i Lỏ i. Đỏ u thỏ kỏ , anh di cỏ qua Mỏ lỏ p nghiỏ p. Anh nghĩ ra mỏ t mánh khoẻ làm ỏ n nhỏ đỏ tở hai bàn tay trỏ ng, trỏ nên triỏ u phú trong vòng chỏ a đỏ y sáu tháng.

Đỏ i khỏ i, anh mỏ mỏ t cái bi-di-nét mua qua bán lỏ i phiỏ u tem bỏ u đỏ n. Rỏ t thỏ ng. Nhỏ ng anh hỏ a vủ i nhỏ ng ngỏ i hủ n hỏ p làm ỏ n vủ i anh là hỏ sỏ đỏ c lỏ i cỏ 50% trong vòng 45 ngày, tỏ c là vủ n đỏ u tở sỏ tăng gỏ p đôi trong vòng ba tháng. Nhiỏ u ngỏ i phiỏ u lỏ u muỏ n thỏ thỏ i vủ n bẻn nhỏ y vào và quỏ nhiên, đúng nhỏ anh hỏ a thỏ t, lỏ i 50% trong 45 ngày. Không sai.

Tiỏ ng đỏ n bung ra, hỏ n 40.000 ngỏ i xúm lỏ i tỏ ng tiỏ n cho anh, anh thu đỏ c khoỏ ng 15 triỏ u (tỏ ng đỏ ng vủ i mỏ y trăm triỏ u tiỏ n ngày nay) và anh trỏ thành triỏ u phú trong vòng sáu tháng. Trên căn bở n, cái mánh này thỏ t là giỏ n đỏ . Anh thu tiỏ n mỏ t cỏ a thiên hỏ , ghi vào sỏ , kiỏ u nhỏ sỏ tiỏ t kiỏ m ngân hàng vủ y. Bở n mỏ i lỏ m ngày sau, anh cũng ghi vào sỏ sỏ tiỏ n lỏ i 50% thỏ t. Ngỏ i đỏ u tở mê quá, chỏ ng nhỏ ng không rút tiỏ n ra, mà lỏ i bở thêm vào nỏ a, và cỏ nhỏ thỏ thỏ y sỏ vủ n đỏ u tở cỏ a mình tăng vủ t mau chóng... trên sỏ sách.

Có nhỏ ng ngỏ i đa nghi hỏ n, rút tiỏ n ra ngay sau khi thỏ y lỏ i. Và anh Ponzi này trỏ tiỏ n cho hỏ ngay, rỏ t sỏ ng phỏ ng, vủ i sỏ tiỏ n lỏ i vủ đỏ i đúng nhỏ anh hỏ a. Anh lỏ y tiỏ n mỏ y ngỏ i mỏ i tham gia vào đỏ trỏ cho hỏ . Có ngỏ i chỏ c ỏ n, lỏ y tiỏ n ra rỏ i đi luôn. Nhỏ ng chỏ là thiỏ u sỏ . Phỏ n đồng nhỏ ng ngỏ i đỏ u tở khác thỏ y có lỏ i lỏ n thỏ t, thì tin tỏ ng lỏ i, bở tiỏ n vào trỏ lỏ i, rỏ i lỏ i bở thêm nhiỏ u hỏ n nỏ a đỏ hy vủ ng có lỏ i thêm nỏ a. Mỏ y ngỏ i khác nhìn vào cái gỏ ng này, ỏ n

tâm, cũng bỏ thêm tiền vào.

Cái mánh cạ anh Ponzi là thuyết phục các tay đầu tư tiếp tục đầu tư tiền cho anh, càng ngày càng nhiều. Thêm vào đó, càng ngày số càng có nhiều người nhẩy vào cuộc, đầu tư thêm tiền cho anh. Nạn đầu tư cạ cái tính toán cạ anh Ponzi này chỉ là đánh vào lòng tham cạ thiên hạ.

Nhưng anh lại trở thành nạn nhân cạ chính số tham lam, thành công quá nhanh cạ anh. Cái kim tự tháp xây trên cát sụp đổ mau lẹ và anh bỏ xác khám mau chóng, chạ kẻ ăn húp ng gì. Chỉ để lại cho đời cái tên: "mánh Ponzi".

Ông tài phiệt tân thời Madoff cũng làm ăn theo mánh đó. Qua trung gian công ty đầu tư cạ ông, ông cũng hạp lại tiền. Nhưng ông rất khôn khéo, rào trước đón sau rất khéo léo, mọt cách rất quy củ, rất khoa học, nghĩa là khó tính, chận lại khách hàng, chỉ không phải là ai muốn góp tiền đầu tư cũng được cả. Số tiền lợi cạ ông trả lại thiên hạ không lớn quá như cạ cái anh Ponzi, nhưng rất chắc chắn, năm này qua năm khác, khi nào các nhà đầu tư tin tưởng vào khả năng đầu tư có lợi cạ ông.

Lấy ví dụ, Nasdaq có lên 5% thì ông cho các nhà đầu tư cạ ông ăn 8%-10%. Nasdaq có xuống 5% thì đầu tư cạ ông chỉ sụt theo 2%. Ăn ít no dai. Ông Madoff này làm ăn như vậy từ 1960 đến giờ mới bắt đầu!

Điểm đáng biêt cạ ông là ông không phải tay làm ăn cò con.

Madoff có tôn chỉ là "chặn mọt lợi vàng"! Chỉ nên làm ăn với các triu phú, triệu phú, các đời công ty đầu tư, các đời ngân hàng. Rất ít nhà đầu tư chỉ không đầu tư vào số đông quần chúng. Nhưng số người này bỏ vào cho ông nhưng số tiền bỏ cạ triu, triệu phú, càng ngày càng lớn. Theo tin báo chí, mọt nhà đầu tư Pháp đã từ từ vì bỏ mọt hột gia tài cạ cạ hàng trong nhà, đầu mọt từ từ đi đổ. Mọt số ngân hàng lớn nhất thế giới cũng bỏ lại cạ tay bắt.

Công ty đầu tư cạ ông trên sổ sách hiện nay có khoả ng 17 tỷ đô tài sản, nhưng khi cần sát coi lại thì... chạng có gì hết, ngoi trở các văn phòng, máy điện toán, bàn ghế nhân viên. Chạ ai biêt ông Madoff này đã từ từ tán tiền lại cạ ông đi đâu hết.

Cái mánh Ponzi này đã được mọt số tay ma đầu biến chế và quần chúng hóa thành cái mà người ta gọi là "mánh kim tự tháp".

Cái mánh kim tự tháp rất thông thoáng, và có dịp phát triển mau chóng trong giới dân trung lưu hay nghèo, ít hiểu biết với những khúc mắc tài chánh. Chỉ thấy dễ ăn, có lợi nhiều là rồi dễ bị nê, thân nhân vào.

Điểm hình là ta thấy có nhiều chứng trình bán hàng đầu tư trên mánh kim tự tháp, nhất là trong những ngành bán mọt phẩm, thu cạ đầu tư sinh, và báo hiêm nhân thọ. Đây là những ngành kinh doanh phổ biến trong đó có rất nhiều công ty lớn và uy tín hoạt động. Do đó, không tránh được chuyển vài tay mánh mung, lợi dụng niềm tin để câu, chui vào khai thác. Nhìn vào, chúng có cách nào biêt được công ty nào chân chính, công ty nào mánh mung.

Trên căn bản, các công ty mánh mung này đi thu dụng mọt người bán, và đòi hỏi họ đi thu dụng nhiều người khác gia nhập. Mọi người đi bán đầu tư để ăn huê hồng. Và mọi khi họ kết nạp được mọt người mới vào, thì họ cũng ăn huê hồng cạ người mới này luôn. Cũng thế tiếp tục, mọi khi có mọt lớp người mới vào là họ lại "lên cạ", ăn thêm huê hồng.

Số khác biêt giữa Ponzi và kim tự tháp là mánh Ponzi phải dựa vào mọt người chỉ chốt, thuyết phục được những người đầu tư không rút tiền ra mà cứ tiếp tục bỏ thêm tiền đầu tư vào. Mọt người chốt chốt liên tục tiếp với những người đầu tư.

Ngược lại, mánh kim tự tháp dựa trên căn bản họ tiếp tục ngày càng phát triển, càng ngày càng nhiều người tham gia. Mọt người thu dụng ba người, rồi ba người này thu dụng thêm ba người nữa, thành ra chín người, rồi chín người thành 27 người, v.v... Đun lên như hình cái tháp.

Nhưng người tham gia chốt biết người đã gửi thi u mình mà không biết nhưng người chốt là ai. Đ nhóm chốt t y t n c a người sau tr cho người tr c.

Và lý t t nhiên là đ n m t lúc nào đó, n n t ng đó s không l n m nh mãi mãi đ c, càng ngày s càng ít người m i tham gia. Đ r i đ n lúc s t n tr cho nh ng người l p tr c l n h n s t n thu đ c n i nh ng người vào sau. Và r i toàn th kim t tháp s p đ .

Thông th ng thì m y người chốt chốt lúc đó đã bi n m t t lâu r i. Hay s t n thu đ c cũng đã b t u tán đi m t h t r i. Hay anh chốt chốt c n khai phá s n là... hu . Hay có b chốt đi tù thì cũng đã ăn h ng quá no nê r i. Cái ông Madoff năm nay 70 tu i, s ng cu c đ i v ng gi c a m t tri u phú t g n 50 năm nay, bây gi có vào tù vài năm r i chốt trong tù cũng... ch ng sao. V con v n còn c tri u s ng đ i này qua ki p khác.

Mánh kim t tháp này có r t nhi u hình th c.

Đi n hình nh t là các phong trào bán hàng thông d ng, ví d m ph m. M i người tham gia đ u ph i b t i thi u vài trăm, vài ngàn mua m t lô m ph m v bán. Hàng đã tr t n tr c r i, nên công ty không c n bi t, mu n bán sao cũng đ c, cách nào hay giá nào cũng đ c, hay nu t y cũng đ c (t c là đ trong nhà). Sau khi đã y lô m hàng r i thì có quy n mua thêm, và b t đ u đ c ăn huê h ng. M c huê h ng càng ngày càng cao.

M t khác, n u gi i thi u b n bè, thân nhân vào làm chung thì l i còn đ c ăn huê h ng t n gi i thi u, r i huê h ng trên s hàng c a người m i vào bán đ c. R i c th t p t c “lên c p”, càng ngày càng nhi u huê h ng. Và theo l i h a h n, đ n lúc nào đó, không c n bán gì n a, ch ng i nhà ch i, ăn huê h ng trên đ u nh ng người mình gi i thi u vào, và nh ng người đ c gi i thi u vào sau, theo ki u giầy chuy n ch ng chốt.

M i năm đ u có “đ i h i” t ch c t i nh ng n i mà ch ng nghe không là đã ph i mê, nh b bi n H Uy Di, Cancun... đ nghe tuyên d ng nh ng người đã thành công l n, lãnh văn b ng, ch c v m i, t n th ng, tên tu i hình nh đ c đ a lên b n tin c a công ty, mang v khoe v i con cháu, b n bè...

Đi d đ i h i nh ng thiên đ ng nh v y mà ch có tr t n t ng tr ng, r m t, không h p đ n sao đ c? Nh ng thiên h quên m t là t n đi là do chính h đã tr tr c r i khi b c trăm, c ngàn đ nh p cu c. Không thi u gì trò cám d .

Nhưng người tham gia s đ c gi i thi u làm quen v i nh ng người đã thành công v t m c, bây gi đ u tri u phú h t. Nhìn vào đó làm g ng. Cũng có nh ng người thành công th t, tr thành giàu có th t. Trong cái mánh nào thì cũng có người đ c h ng th t. N u không thì làm sao chiêu d đ c s đông? Nh ng th c t là trong c ch c ngàn người tham gia thì nh ng người thành công ch đ m trên m t bàn tay. Còn l i toàn là dân lao đ ng không công, n u ch a m t h t v n l n l i là may l m r i.

M t hình th c khác cũng khá thông d ng.

Cách đây kho ng m i m y hai ch c năm gì đó, có m t lúc có phong trào xâu chu i trong m t c ng đ ng t n n Vi t (xin mi n nói là c ng đ ng n i nào).

Đã khá lâu, nên k vi t này cũng không nh rõ h t chi t t.

Đ i c ng thì không bi t t đầu b c phát ra m t cái ngh m i. Đi mua h t v xâu chu i, làm vòng c , vòng tay cho m y bà đeo; hay làm chu i tràng.

M i người tham gia ph i b vào đầu vài ngàn đô cho m t công ty t x ng là chuyên s n xu t xâu chu i, làm v n tiên kh i đ l y d ng c , đ ngh v nhà làm vi c t i gia. R i sau đó b t n ra mua m t s h t mang v nhà ng i xâu, xâu xong mang nh ng xâu chu i đó giao l i công ty, ăn l i g p đôi. Ví d nh b m t ngàn đô mua h t, mang giao l i, lãnh hai ngàn đô.

Khi phong trào m i b c phát, ch có vài người phiêu l u nhào vô xem th .

Th y có ăn th t. B năm trăm đô, m y ngày sau lãnh v m t ngàn ngay. B th ra m t ngàn

nà, mấy ngày sau cũng thu về hai ngàn ngay. Chỗ c h n đình đóng c t. R t nhi u đi u l i. L i g p đôi, lãnh ti n m t ch ng khai thu má gì, vì c làm quá đ , ai cũng làm đ c, m y bà ng i nhà v a coi phim b v a làm, v i s ph giúp c a m y đ a con gái, cháu gái.

Th là c n sóng th n tsunami xâu chu i tràn ng p c ng đ ng. Thiên h nh y b vào. Bao nhiêu ti n ti t ki m trong ngân hàng, hay gi u đ i g m gi ng đ c l i ra, năm ngàn, m i ngàn, hai ch c ngàn, không c n bi t. L i g p đôi trong có m y ngày, m y tu n mà. Ông ch ng nào không đ ng ý s b bà x l i nh i "gi u ti n cho v bé hay sao v y? là h t h n. Bà v nào không đ ng ý thì b ch ng ch e là làm bi ng, ki m c không ch u c y cu c ki m ti n. R i l i r thêm b n b e thân nhân, cùng nhau ăn l i, l i đ c huê h ng gi i thi u ng i m i vào.

Ch ng ai th c m c là sao không th y m y xâu chu i này bán ở đâu c ! Có h i thì đ c tr l i là bán ở ti u bang khác, hay bán ở Á Châu, Phi Châu gì đó.

S th t, ch ng có ai bán xâu chu i gì h t. Nh ng xâu chu i mang v giao l i cho công ty, đ c công ty g ra, l y h t ra đ a l i cho thiên h v xâu ti p. C th đ n lúc nào đó, m y anh đ u n u h t h t đ xâu, hay ăn no quá r i, và quy t đ nh đóng màn, ch m đ t tu ng hát, đi qua n i khác làm ăn.

Nh ng ng i "đ u t " b ra c ngàn, c ch c ngàn, mang c thùng xâu chu i đ n công ty, thì m i hay công ty đã đ n đi m t r i, đi n tho i không ai tr l i. H i nhau thì ch ng ai bi t công ty bi n đầu m t r i. Cũng ch ng bi t ai là ch n a. Th là m t toi h t v n l n l i, ôm m t đ ng h t không bi t làm gì.

Làm gì bây gi ? Đi th a ki n à? Th a ai, th a ở đâu? Dân t n n ti ng Anh ti ng M mù t t, bi t th a g i gì? Gi y t ở đâu? B ng ch ng gì? Ch ng may th a g i, ông thu v l i h ch h i "th m y trăm m y ngàn bà ăn lúc đ u đó có khai thu ch a" thì ch có ch t. Ng m b h n thôi. Dĩ nhiên là mảnh mung l a đ o thì nhi u vô k và cũng h t s c đ a đ ng, ch ng th nào bi t h t, k h t đ c. Bình lu n gia kinh t tr n c t báo này là ông Nguy n Xuân Nghĩa thì nêu v n đ v i ng i vi t, là dù không th bi t h t mình v n c g ng thông tin cho m i ng i cùng hi u đ kh i b l a.

Đành c g ng trình bày vài ý ki n ở đây cho "ph i đ o":

Đi u c n bi t là trong th gi i t b n cá l n nu t cá bé này, ch ng có gì "chùa" h t. Ng i M có câu "there's no free lunch" - ch ng có b a ăn nào mi n phí c . N u th y cái gì quá đ ăn, ch ng t n công t n s c bao nhiêu mà l i l i to thì t t nh t nên tránh xa, ho c... t i g n mà h i - nh ng không đem ti n theo.

Ch ng h n nh h i xem h th ng đ u t đó ho t đ ng t bao lâu r i, có c quan ki m toán (ki m tra k toán), có khai thu không, bao nhiêu, và ti n đ u t đó - k c các h t xâu chu i - do c s nào qu n lý đ sanh l i?... M t đ i u quan tr ng n a c n đ ý: không ph i là mình nói chuy n v i m t đ i di n c a m t công ty l n là ch c ăn; không ai có th nói công ty đ u t c a ông Madoff là nh c . Cho nên, n u có lòng tham mu n th th i v n thì cũng đ c, nh ng g p h a vào thân thì ph i ch u thôi.

Mà nói v h a thì có nhi u m i h a khó tránh l m!

Đ u năm m i, không dám làm đ c gi m t vui mà đ n l i cái gi ng c i c i c a ông kinh t gia tr n c t báo này: ch y theo ti n là ra! Ph i xem ti n t ở đâu rót vào đâu, dùng làm gì đ sanh l i cho chúng ta nh đ c qu ng cáo hay h a h n? Mà c m t chu i xoay v n y có s sách lu t l mình b ch không?

Theo lý lu n đó thì ta s h t t ng b n n u nghĩ đ n ti n h u b ng Social Security: ti n t mình đóng thu , thí d nh FICA, đ c giao cho nhà n c hay ai đó qu n lý đ tr l i cho mình sau này khi ta v già. Các chính tr gia đ u h a v y đ l y phi u c tri cao niên nh ng s th t là khi mình lãnh ti n thì đ y là ti n c a th h v sau đóng vào m t cái qu có nguy c phá s n t lâu.

## Madoff: Một Bài Học Cho Dân Tộc Nào

T&#225;c Gi&#7843;: Vũ Linh

Th&#7913; T&#432;, 07 Th&#225;ng 1 N&#259;m 2009 09:52

---

Nếu ông Madoff là nhà làm luật và họ a họ n tr để thu cho mình tất m&#223;t cái qu&#223;ng thì các th&#223; h&#223; sau sẽ ki&#223;n ai khi ti&#223;n đã b&#223; x&#223;i tr&#223;c t&#223; lâu rồi?